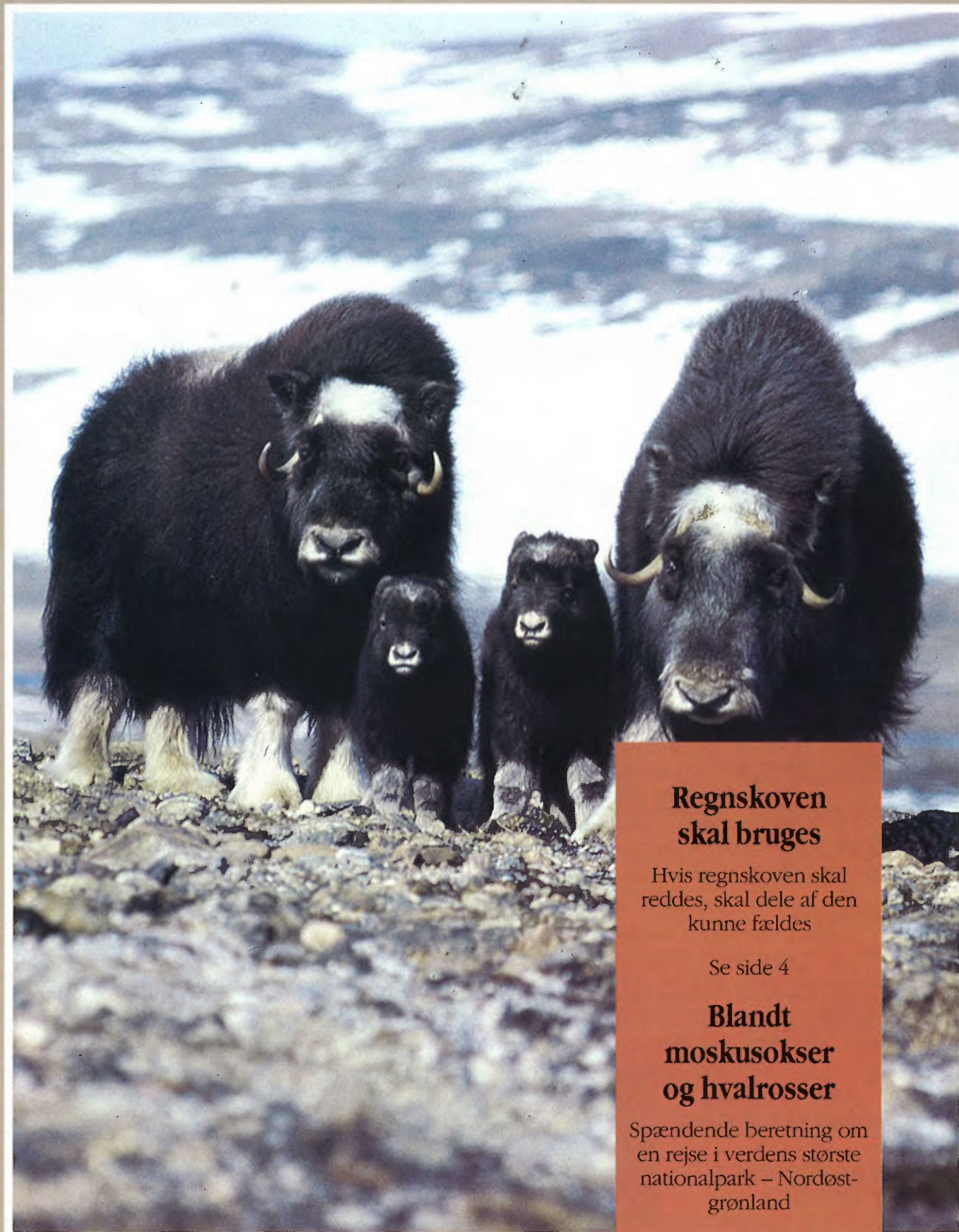

LEVENDE

NATUR

NR. 1, MARTS 1990

Regnskoven skal bruges

Hvis regnskoven skal
reddes, skal dele af den
kunne fældes

Se side 4

Blandt moskusokser og hvalrosser

Spændende beretning om
en rejse i verdens største
nationalpark – Nordøst-
grønland

Se side 12

Gå til et godt formål - støt naturen!

Slut op om den tredje Panda March, søndag den 6. maj

WWF Verdensnaturfonden og Berlingske Tidende har i de foregående to år arrangeret Panda March. Formålet er at indsamle penge til WWF's mange initiativer, der skal hjælpe den truede natur. Og flere end 10.000 mennesker har indsamlet over 200.000 kr. Men naturen har stadig brug for hjælp. Derfor arrangerer Berlingske Tidende og WWF også i år Panda March.

Få en god dag for en god sag

Det, det drejer sig om, er, at så mange som muligt går så langt som muligt. Og at hver deltager betaler et beløb for hver kilometer, han eller hun går. I år finder marchen sted søndag den 6. maj, når bøgen netop er

sprunget ud. Vi starter mellem kl. 10 og 12. Stedet er stierne omkring Mølleåen ved Lundtofte nord for København.

Tag familie, naboer, venner eller kolleger med på Panda March!

Vi går efter taxameterprincip. Da det hele gerne skulle ende med et pænt beløb til WWF, har vi vedtaget, at det koster dig - og de øvrige deltagere - minimum 2 kr. for hver kilometer, I går. Men I må gerne betale mere. Meget gerne.

Men stop ikke her!

Find også sponsorer! Henvend jer til folk, som ikke selv har mulighed for at gå med på turen, og lad dem give et be-

løb for hver kilometer, I går den 6. maj. Igen minimum 2 kr. Men gerne mere.

Mens vi går...

Ruterne er på tre, seks eller ti kilometer. I vælger selv, hvor langt I vil gå. Under turen vil der være indlagt en konkurrence, hvor børnene kan vinde præmier. Der vil være gratis forfriskninger undervejs.

Lad gå videre...

Vil du være med og samtidig være den, der spørger andre, om de også går med på ideen - så indsend kuponen. Det bliver nu din opgave som marchleder, at finde så mange sponsorer og deltagere som mu-

ligt, opkræve så meget som muligt og endelig indsende beløbet til WWF, når målet er nået.

Til marchledere, der indsamler mere end 1.000 kr. er præmien en Pandabamse. Og er beløbet over 2.000 kr. er præmien en kæmpe-Panda.

Send kuponen!

Udfyld kuponen og send den til Berlingske Tidende senest den 24. april - vedlagt 20 kr. i check. Så vil du få tilsendt en »march-pakke« med bl.a. Pandamærker, regler, rute, brochure om WWF - og ikke mindst sponsor- og girokort. Og det beløb, I går ind, går som nævnt ubeskåret videre til WWF Verdensnaturfonden.

Det første skridt:

Arrangeret af:

**WWF Verdensnaturfonden
og**

**BERLINGSKE
TIDENDE**

☐ **Ja, jeg vil gerne deltage i Panda March 90 den 6. maj 1990 som marchleder, og vedlægger kr. 20,00 i check for marchpakken.**

Kuponen sendes til:
Berlingske Tidende
Panda March 90/Arrangementsafdelingen
Pilestræde 34 1147 København K

Forventet antal deltagere: _____

Navn: _____

c/o: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ By: _____

Forsiden

For mange mennesker er Nordøstgrønland indbegrebet af ødemærket – et sted, hvor intet kan leve. Men sådan er det faktisk ikke. I de beskyttede dale trives livet på alle niveauer: Der er masser af planter, og området som kan byde på et imponerende antal dyr. Bl.a. moskusoksen, der er fuldstændigt tilpasset livsbetingelserne i den arktiske natur. Læs på side 12 om fire eventyres kajakrejse rundt i verdens største nationalpark – Nordøstgrønland.

Foto: Peter Schmidt Mikkelsen

Foto: Morten Lindhard/WWF

Havets kæmper

Mennesket har altid været fascineret af hvalerne, havets kæmper. Og vi har altid dræbt dem for at bruge de enorme ressourcer af kød, spæk og olie, som de repræsenterer. I dag er hvalerne truet af udryddelse. WWF Verdensnaturfonden arbejder for at redde hvalerne – bl.a. gennem et projekt, der skal udvikle hval-turisme i Nordnorge som alternativ til hvalfangst. Læs om hvalerne på side 20.

Indhold:

Brug regnskoven rigtigt	4
Det nytter noget	8
Årets Naturmærke	10
I kajak mellem moskusokse og hvalros	12
Naturnoter	18
Brevkassen	19
Hvalerne – havets kæmper . .	20
Noter om WWF	22
Derfor støtter jeg WWF Verdensnaturfonden	24

Levende Natur

Tidsskrift for international naturbevarelse

Udgivet af
WWF Verdensnaturfonden
Ryesgade 3 F
2200 København N
Tlf. 35 36 36 35
Giro: 5 00 20 01

Ansvarshavende redaktør
Vibeke Skat-Rørclam

Redaktion
Anne-Marie Mikkelsen (DJ)
Lic.scient. Tommy Dybbro

Grafisk produktion
Johnsen og Johnsen a-s

Lay-out og tilrettelæggelse
Per Zornig

Levende Natur er trykt på miljøvenligt papir
ISSN 0108-7991

Det mener WWF Verdensnaturfonden:

Magten og ansvaret

I dag er det en politisk afgørelse hvilke dyr og planter, hvilke naturområder og hvilke naturtyper, der skal overleve. Naturen har ikke nogen mulighed for at klare sig, hvis ikke mennesket aktivt gør noget for at hjælpe til. Mennesket har tilegnet sig magten, og med magten følger ansvaret.

Det er politikerne, der har magten og ansvaret, men de har sjældent selv den ekspert-viden, der skal til for at kunne leve op til ansvaret. De må støtte sig til andre menneskers viden. Derfor er det så vigtigt, at WWF Verdensnaturfonden og andre miljøorganisationer påtager sig rollen som pålidelige eksperter.

I de seneste år har WWF her i Danmark flere gange fået politikere til at ændre loven for at beskytte truede dyr og planter. Det gælder f.eks. odderen. Odderen var i hastig tilbagegang. WWF satte et projekt i gang, som fik til opgave at undersøge årsagerne. Det mandede ud i forslag til løsninger og til konkrete forslag til lovændringer, der kunne sikre odderen en plads i den danske fauna. Politikerne var lydhøre, og i dag har odderen en bedre chance for at leve i Danmark.

Odder-sagen er typisk for den måde, WWF udfører sit lobbyarbejde på. Først klarlægge årsagerne til problemerne, så finde løsningerne og dernæst gå i gang med at bearbejde myndighederne og politikerne, så de rigtige beslutninger kan blive truffet i Danmark såvel som internationalt.

Selv om det er politikerne, der har magten og ansvaret, fritager dette forhold ikke det enkelte menneske fra at have ansvar og indflydelse. Enhver i dette land kan tage stilling – og bør handle derefter.

Det handler om ansvar – et ansvar, som vi er nødt til at leve op til, hvis vi vil fortsætte livet på Jorden. ■

Bæredygtig udnyttelse: Regnskoven skal bruges

Debatten om de tropiske regnskoves ødelæggelse føres ofte ud fra problemstillingen: fælde eller ikke fælde træerne. Virkeligheden er ikke så enkel. Det er urealistisk at tro, at det kan lade sig gøre at bevare hver eneste plante og dyr i regnskoven fremover. Hvis regnskoven skal bevares, må dele af den kunne bruges. Og det indebærer også fældning af træer. Det handler om at bruge regnskoven på den rigtige måde, så der er regnskov at bruge af i fremtiden. I denne artikel giver en skovbrugs-ekspert sit bud på, hvordan det kan lade sig gøre at bevare regnskoven og bruge den på samme tid – at praktisere bæredygtig udnyttelse

Af Kjeld Hansen

Svend Korsgaard, lektor, forstkandidat, lic.agro. Har arbejdet med regnskov i Malaysia for FN-organisationen FAO i flere omgange siden 1972. Både Vestmalaysia og delstaten Sarawak på Borneo har været hans arbejdsområde, og i dag betragtes han som førende ekspert i bæredygtig udnyttelse af tropiske skove. Han har også arbejdet for det danske ingeniørfirma Kampsax på Filippinerne og i Indonesien. Danida har støttet og støtter fortsat Svend Korsgaards forskningsarbejde. Han er 43 år og ansat på Landbohøjskolen.K

Her står lektor Svend Korsgaard midt i et af sine forsøgsområder i Vestmalaysia i 1988. Han står ved et regnskovstræ, hvis saft tappes og bruges bl.a. til produktion af tyggegummi. Det har dog intet med et traditionelt gummistræ at skaffe.

Foto: Svend Korsgaard/WWF

Skal de tropiske regnskove bevares med de myldrende myriader af kendte og ukendte planter, dyr og insekter, så skal vi fælde dem!

Når alt kommer til alt, så er motorsave og bulldozere de bedste forbundsfæller for økologer og miljøfolk i kampen mod de grådige tømmerkompagner! Og drop al den snak om tvungen genplantning af nye træer. Overlad det til naturen. Den klarer det langt bedre selv!

Køb bare det skrivebord i mahogni eller vægpaneler i «østen finer». Jo mere tropisk træ, der sælges, desto større vokser chancen sig for regnskovenes overlevelse!

Det er absolut ikke for at provokere, at lektor Svend Korsgaard siger den slags. Som forstkandidat og lic.agro. ved Skovbrugsinstituttet på Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole spørger man ikke, når det handler om træer og rationel skovdrift. På et bæredygtigt grundlag, naturligvis.

Men sådan ser Svend Korsgaard altså på det, og *Levende Natur* har fundet hans synspunkter så interessante, at vi har bedt ham uddybe dem.

Træpriserne skal op

Svend Korsgaard begynder:

– Det påstås ofte, at det er vores forbrug af tropisk tømmer i de rige lande, der er skyld i regnskovens udryddelse. Det mener jeg kan diskuteres.

– Hvis de rige lande standsede deres import af tropisk tømmer, ville priserne rasle ned. Hvad skulle de lokale politikere så stille op med en værdiløs skov? Helt naturligt ville de rydde den hurtigst muligt for at sætte noget produktivt og værdifuldt i stedet. Det kunne være landbrug eller plantagedrift.

– Øger vi derimod efterspørgslen på tropisk træ, så vil priserne stige. Udbuddet er trods alt begrænset, så en del nye træarter, der ikke bruges i dag,

Selv om regnskoven skal bruges, skal den ikke ødelægges. Og dele af regnskoven bør gøres til reservater eller nationalparker.

Foto: Fred Hoogervorst/WWF

vil kunne bringes på markedet. Skovens værdi vil forøges, fordi en større del af træerne kan sælges. Sagt på en anden måde medfører en stigende efterspørgsel, at produktionsværdien pr. hektar øges.

– Og det er godt, fordi det så bliver mindre attraktivt at rydde hele skoven bare for at få fat i nogle få, værdifulde træer. En vedvarende skovdrift fremstår nu som et økonomisk stærkt alternativ til udryddelsen.

– Så alt andet lige vil det være med til at sikre regnskovens overlevelse, at vi bruger mere tropisk træ. Ikke som et uberørt naturreservat, men som produktions-skove, hvor der foregår en bæredygtig udnyttelse.

Plads til både tiger og orangutang

Når Svend Korsgaard siger, at der skal fældes træer, hvis vi ønsker at bevare regnskoven og dens rige dyreliv, så er det ikke helt så enkelt, som det lyder. *Måden*, det bliver gjort på, er ganske afgørende. Det er heller ikke ligegyldigt, *hvor* det sker.

Først og fremmest bør man gøre sig klart, at der stadig er megen regnskov tilbage. Ganske vist forsvinder to-tre pct. om året, og det er for meget, men vi kan stadig nå at redde de tropiske skove.

– En rendyrket økolog ville nok aldrig acceptere mine synspunkter, men der er altså skove nok – både til produktivt skovbrug og til at redde orangutan-

ger, tigre, næsehornsfugle og alt det andet truede dyreliv, mener Svend Korsgaard.

– Men det er helt grundlæggende, at man snart beslutter sig for, hvad skovene skal bruges til. Det har man gjort en stor indsats for i Malaysia, ihvertfald i Vestmalaysia, og der har man stort set ingen konflikter mere.

Skoven skal bruges rigtigt

De tropiske skove kan bruges til fire forskellige formål:

- landbrug og plantagedrift
- jagtreservater for indfødte befolkninger
- naturreservater
- produktionsskove

Men kun enkelte steder følger man denne opdeling.

Normalt skælder miljøfolkene ud på de tømmerkompagnier, der fælder træerne, og beskylder dem for at udrydde skovene. Men regnskovens værste fjender er i virkeligheden de få tusinder af fattige bønder, der følger efter tømmerkompagnierne ind i skovene, hvor de lever af svedjebrug. Det er dem, der brænder resten af, når de største træer er fældet. Og det er dem, der hindrer en ny skov i at vokse op.

Heldigvis er der endnu ikke noget befolkningspres i de regioner, hvor verdens største tropiske skovarealer stadig findes. Det gælder Sarawak og hele Borneo, Vestmalaysia, Ny Guinea, Amazonas og Congo-bækkenet.

Alligevel strømmer det ind med rapporter om voldsomme

Selv ude i sumpene fældes træerne. Og tømmeret slæbes ud på en primitiv slæde, der smøres med spildolie for at kævlen kan glide lettere. Træet tilhører dipterocarpus-familien, som rummer de økonomisk vigtigste af regnskovstræerarter. Billedet er fra Sarawak, 1980.

ødelæggelser af skovene i alle disse områder. Hvordan kan det så være?

– Man har ikke besluttet, hvad skovene skal bruges til. Derfor kan tømmerkompagnierne bare ødelægge dem alle. Det er det tabelige og tragiske i hele problemet med regnskoven. Årsagen er uvidenhed og manglende interesse for problemerne hos de lokale politikere, til trods for, at

det er deres land, de ødelægger.

– Og så er der selve korrupsionen i bredeste forstand.....

Skriger på planlægning

Korsgaard understreger gentagne gange, at det er helt grundlæggende, at man beslutter, hvad skovene skal bruges til. Det skal ske med hensyntagen til de lokale stammefolk i skoven, dyrelivet, jordens frugtbarhed, mineralforekomster, terrænets hældning, flodernes løb og alle de forhold, der normalt ikke kan værdisættes, før man har ødelagt dem.

– Når disse beslutninger er truffet, kan man sagtens dyrke skov uden at ødelægge det hele som i dag, siger Svend Korsgaard.

Der er to indgreb, der er sær-

Foto: Svend Korsgaard/WWF

Tømmeret lastes på store trucks og køres ud til kysten til afskibning. Skoven i baggrunden har været udsat for plukhugst. Nu skal den bare have lov at ligge 35-45 år, så kan der atter fældes træer i den. Sarawak, 1980.

ligt ødelæggende for de tropiske regnskove. Det ene er den måde, vejene føres ind i skoven på. Det andet er den måde, man fælder træerne på og slæber dem ud.

Når et tømmerselskab skal ind i et nyt område, sker det i dag uden planlægning. Man starter bare bulldozerne og maser sig frem. Resultatet er, at der ofte ødelægges tre gange så meget skov som nødvendigt. Desuden opstår der erosion, når de heftige regnskyl skyller den tynde jord ud i floderne, som mudrer til, hvorefter fiskeriet ødelægges.

– Det hele skrider jo på planlægning, siger Svend Korsgaard.

Umiddelbart mener tømmerselskaberne, at det vil være for dyrt at planlægge, hvor vejene skal gå. De siger også, at det vil kræve for megen tid. Undersøgelser viser, at begge dele er

forkerte. Også ved at planlægge selve hugsten kan der spares penge.

Sådan kan skoven bruges

Et års tid for træerne skal fældes, er det afgørende at sende folk ind, der skal skære og hugge alle lianer og klatreplanter over. Lianerne skal kunne nå at rådne, før manden med motorsaven kommer. Et stort træ kan rykke tre-fire halvstore træer med sig i faldet. Kapper man lianer før fældningen, vipper de halvstore træer højst, når det store træ falder.

På forhånd skal træerne udvælges og markeres, så man kan planlægge, hvor bulldozere og traktorer skal køre. Dernæst skal man fælde træerne i samme rækkefølge, som traktoren skal samle dem op.

– I dag kører traktorføreren selv rundt på kryds og tværs og finder stammerne. Man kalder det 'timber cruising'. Ofte overses værdifulde stammer, fortæller Svend Korsgaard.

Praktiske forsøg har vist, at en planlægning som skitseret ovenfor reducerer skaderne på andre træer med 33 pct., antallet af oversete stammer i skoven falder med 48 pct., udgifterne til vejanlæg formindskes med 25 pct., mens selve produktiviteten øges med 36 pct.

Skoven kommer sig igen

Den metode, der er skildret ovenfor, minder om *ordnet pluk-hugst*, der i princippet kan fortsætte i en uendelighed. Masser af nye planter spirer straks frem, når der kommer lys ned på skovbunden. Og ovenikøbet øges skovens produktivitet ganske dramatisk, når den først er blevet udsat for hugst. Svend Korsgaards egne undersøgelser fra Malaysia viser, at nye og tilbageblevne træer vokser dobbelt så hurtigt som ellers. De mest værdifulde træer vokser faktisk fem-seks gange så hurtigt, når man fjerner de andre træer omkring dem.

– Efter 35-45 år kan man så komme tilbage og atter fælde de store træer. Og til den tid vil skoven ligne den oprindelige skov. Antallet af forskellige plantearter vil igen være meget højt.

– Denne metode er faktisk den eneste måde, man kan bruge tropeskovene på til skovdrift uden at ødelægge dem.

Man kan ikke plante regnskovstræer, hverken i plantager eller som genplantning efter hugst. Frøene bevarer kun evnen til at spire nogle få døgn, og mange træer sætter blot frugter hvert femte eller sjette år. Der er op mod 2500 træarter alene i Malaysia, og de allerfleste af dem ved vi slet intet om.

Betingelsen for denne bæredygtige udnyttelse er selvfølgelig, at skoven får lov at ligge i fred for svedjebrugerne. Der skal være en aftale med de lokale, så de ikke brænder skoven af. Ellers er det hele jo forgæves. Også hvad angår beskyttelsen af dyrelivet.

– Når man kører ind med bulldozere og motorsave, flygter dy-

rene selvfølgelig, men i løbet af nogle få år vender de tilbage, især hvis området får lov at ligge i fred. Man siger ganske vist altid, at det hele er ødelagt, men jeg tror, det er løse rygter. Det ville være en god ide at få det undersøgt.

Respektable politikere

Bæredygtig udnyttelse af tropeskovene praktiseres kun i ringe målestok i dag. Ser vi på Sarawak, så skønner Korsgaard, at 30 pct. af skoven udnyttes bæredygtigt, 20 pct. overudnyttes og 50 pct. er endnu ikke inddraget. Hovedparten af eksporten går til Japan.

– Men det er ikke japanerne, der fælder skoven. De store tømmerselskaber ejes af lokale politikere og forretningsfolk fra Vestmalaysia. De er ikke interesseret i at bevare regnskoven. Alt det her vil lyde som sort tale for dem, med mindre du kan bevise, at de vil tjene styrtende med penge ved en bæredygtig udnyttelse af skovene. Ellers ændrer de ikke signaler.

– Og dog.....Der er respektable politikere i Vestmalaysia, og for dem er det meget om at gøre at sikre et godt renommé for landet. De er meget kedede af det her, så dem burde man prøve at styre.

– Hvis Danmark stoppede sin import af tropisk træ? Det ville ikke hjælpe en disse – faktisk ville det være helt til grin. Man ville allerhøjest få ødelagt et par velrenommerede danske firmaers indsats for at skaffe tømmer fra bæredygtigt skovbrug. Det årlige danske forbrug af tropisk træ svarer vel til, hvad der står af træer i Dyrehaven!

– Hvis vi ser på det på EF-plan, ja, så begynder de at blive bange derude. Det er dem meget om at gøre at stå sig godt med f.eks. EF. Jeg kan kun anbefale, at EF indfører en mærkningsordning, så man kan se, om det nye mahognibord stammer fra bæredygtigt skovbrug.

– Men det baster. Jeg har hørt, at tømmerselskaberne i Sarawak er begyndt at køre med projektorer på bulldozerne, så de også kan fælde træer om natten. For dem gælder det om at få mest muligt ud, mens der endnu er tid. Og træer. ■

Der er foretaget eksperimenter i Vestmalaysia med forskellige former for skovdrift. Dette billede viser 'Malayan Uniform System'. Det går ud på, at man forgifter alle træer af en vis størrelse, når de værdifulde arter er fældet og transporteret ud. Ideen er at give bedre opvækstvilkår til nye træer af værdifulde arter. Men det har vist sig, at man på den måde kommer til at vente 80-100 år, før der atter kan fældes i skoven, Sarawak 1979.

Foto: Svend Korsgaard/WWF

Lomvien reddet på målstregen

Næsten tomme og tavse fuglefjælde, hvor tidligere hundreder tusinder af lomvier yngede. Det var det syn, der mødte WWFs forskere, da de i sommeren 1987 tog rundt for at undersøge fuglefjeldene i Vestgrønland. På et enkelt fuglefjeld i Umanaq-området var der tidligere op mod en halv million lomvier – nu var der mindre end 50 fugle tilbage!

Årsagen til tilbagegangen: Jagt på lomvierne i yngletiden, hvor de er lette at få fat i, når de flyver til og fra fuglefjeldene.

Folk forsynede sig fra det tilsyneladende udtømmelige spisekammer, som et lomvie-fuglefjeld giver indtryk af at være.

I dag er jagtloven i Grønland ændret, så det er forbudt at skyde lomvier i yngletiden, og i Sydvestgrønland er fredningstiden

yderligere blevet udvidet fra to til syv måneder. Al skydning og og anden forstyrrelse er forbudt inden for fem kilometer fra fuglefjeldene. Ægsamling er forbudt og en række ynglepladser har fået status af reservater helt uden adgang.

– Var der ikke blevet grebet så drastisk ind, var lomvierne forsvundet fra flere ynglepladser i Vestgrønland i løbet af nogle få år, siger ornitolog Hans Meltofte, Projekt Grønlands Fuglefjelde. Loven blev ændret året efter projektets start, nemlig i 1988.

Men selv om lomvierne nu har fået bedre betingelser og dermed en større chance for at overleve i Vestgrønland, betyder det ikke, at den i antal vil nå op på de millioner af lomvier, der tidligere var at finde langs den grønlandske vestkyst.

– Hvis jagtloven overholdes, vil nedgangen stoppe. Men det er for tidligt at sige noget om fremgang. Lomvien bliver først kønsmoden i fem-seks års alderen, og hvert par producerer kun en unge om året. Til gengæld kan fuglen blive meget

gammel, omkring 20-30 år.

Derfor er det en katastrofe at drive jagt i yngletiden. Hvis man havde nøjedes med at skyde på fuglene om vinteren, var det aldrig gået så galt. Lomvierne ynglemønster betyder, at det vil tage mange år, før en bestand øges væsentligt, siger Hans Meltofte.

Grønlænderne har mange års traditioner for at drive jagt på lomvierne ved fuglefjeldene i yngletiden. Lomvierne har simpelthen været en meget vigtig fødekilde for befolkningen.

Tidligere betød jagten ikke så meget for lomviernes antal,

Det nytter noget

Af Anne-Marie Mikkelsen

Den kortnæbbede lomvie har været en meget vigtig fødekilde for grønlænderne.

Foto: Peter Lyngs

fordi der var forholdsvis få mennesker i Grønland, og fuglefjeldene er ofte mange timers roning fra den nærmeste bebo-

else. Det gik altså udmærket, indtil speedbåde gjorde deres indtog i Grønland. Pludselig kom der mange flere »jægere«

ud til fuglefjeldene, og det kunne lomvie-bestanden ikke klare.

Myndighederne i Grønland – Hjemmestyret – var godt klar over, at der var noget galt, og da projektfolkene kom med resultatet af deres undersøgelser, blev der hurtigt foretaget en lovændring.

– Ændringerne følger i høj set vores anbefalinger, og nu er det op til myndighederne at sørge for, at loven bliver overholdt. Vi følger udviklingen nøje, men det er for tidligt at sige noget om, hvorvidt bestandene på de mest udsatte fuglefjælde vil klare sig.

Der i dag er omkring 25.000 lomvier tilbage i Vestgrønland. Hvor der før var adskillige millioner.

WWF Verdensnaturfonden har fået myndighederne i Danmark og Grønland til at ændre lovgivningen for at redde truede dyr. I Danmark drejer det sig om odderen og i Grønland om lomvien. I begge tilfælde har WWF først undersøgt, hvad der truede dyrene, og dernæst udarbejdet forslag til, hvordan man via lovgivningen kan sikre dem en fremtid

Odderen får en chance til

Der findes i dag kun omkring 200 oddere tilbage i Danmark. Det gjorde der formentlig også for 10 år siden – og alligevel ser odderens chancer for at overleve som dyreart i Danmark noget bedre ud i dag end for 10 år siden

– Det skyldes først og fremmest, at der er indført et påbud om placering af en stoprist i fiskeruser i tre å-systemer, hvor der er oddere, siger lederen af Projekt Odder, biolog Aksel Bo Madsen. Vi er nu i gang med at forhandle med Fiskeriministeriet om at få gjort påbuddet generelt for alle å-systemer, hvor der er konstateret oddere.

Stopristen er et lille kors af metal, som anbringes ved indgangen til fiskerusen. Risten forhindrer odderen i at svømme ind i rusen, mens fisk og ål let kan komme forbi.

– Vore undersøgelser af årsagen til oddernes forsvinden viste tydeligt, at netop drukning i fiskeruser var en af de største tilbageværende trusler.

– Udover påbuddet om odderriste, har vi fået myndighederne til at sørge for odderpassager langs kanten af vandløb, hvor de er ført ind under veje og jernbanelinier. Det er især et problem, hvor f.eks. det jyske motorvejsanlæg er over 100 meter bredt. Når åerne føres under vejene i cementrør uden dyrestier til bl.a. oddere

Det er en politisk beslutning, om der skal være plads til oddere i den danske natur.

langs bredderne, deles Jylland bogstaveligt på langs.

Aksel Bo Madsen har arbejdet med odderprojektet siden 1984, da WWF Verdensnaturfonden og Foreningen til Dyrenes Beskyttelse gik sammen om at finansiere projektet. Han har undersøgt de godt 100 døde oddere fra hele Jylland, som folk har sendt ind til projektet.

– Det er udover drukning i fiskeruser hovedsagelig trafikken, der koster odderen livet. Ved at gøre det muligt for odderen at færdes »tørskoet« under vejene langs åer, undgår man, at odderen forsøger af krydse vejen.

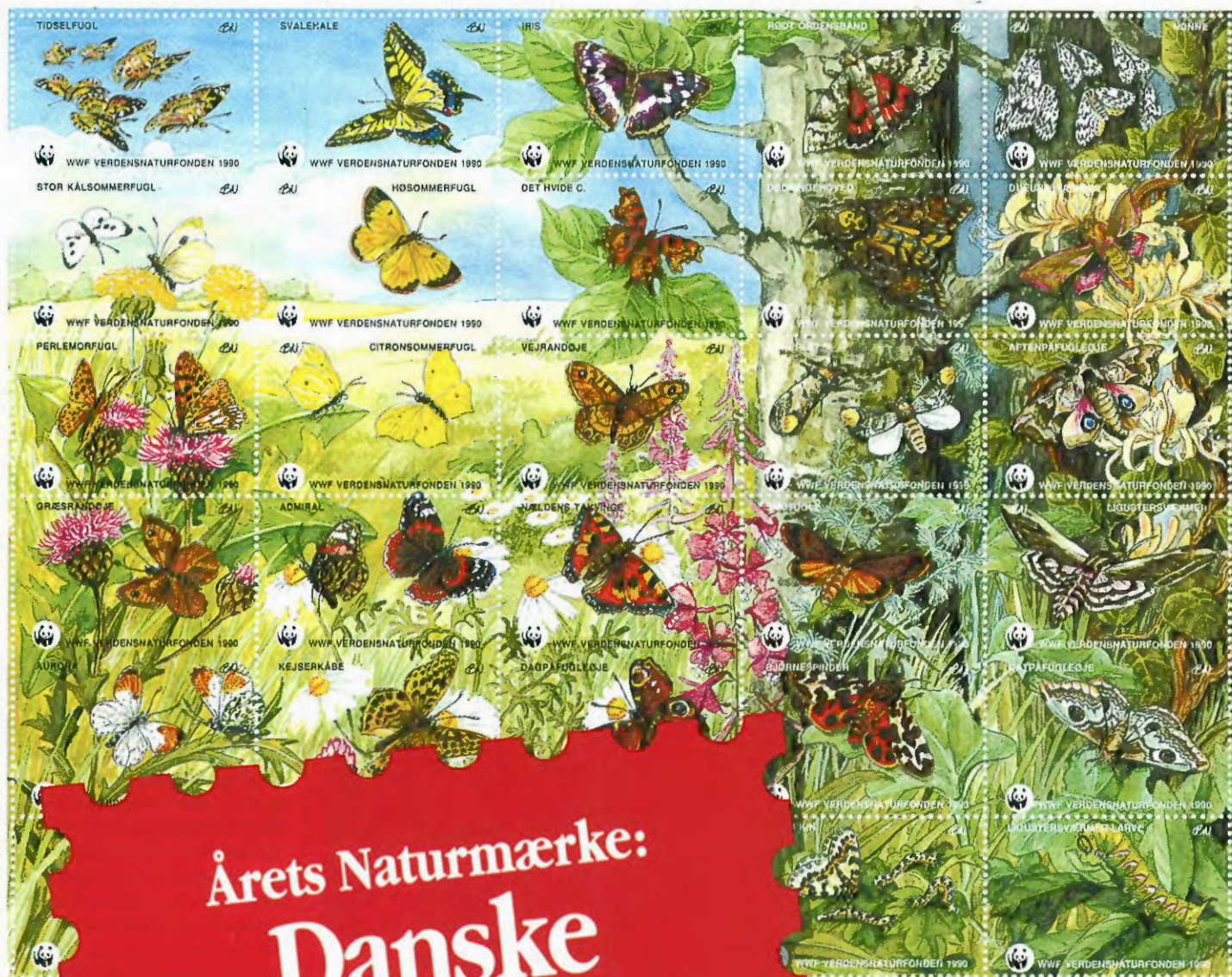
Der er en slags sidegevinst ved henvendelserne til myndighederne i lokalsamfundene. En gevinst, som på længere sigt kan komme resten af den danske natur til gode.

– Rundt omkring i stat, amter og kommuner – ja, sågar i ingeniørernes tidsskrift – er folk blevet opmærksomme på, hvor lidt der skal til for at hjælpe – og omvendt hvor lidt der skal til for at udrydde – en truet dyreart. Vi håber selvfølgelig, at denne bevidsthed omkring naturens sårbarhed vil smitte af på disse menneskers arbejde i andre sammenhænge, siger Aksel Bo Madsen.

– Et sidste eksempel på hvordan myndighederne kan hjælpe odderen til at overleve, er regulering af kanosejlads på odderåer. Færdsel med kano kan let lade sig gøre, blot sejladsen stopper omkring solnedgang, når odderen vågner op og tager fat på sin søgen efter føde. Derfor har vi foreslået, at der gennemføres regler, der sikrer dette. Vi er meget positive med hensyn til resultatet.

Iøvrigt kan Aksel Bo Madsen fortælle, at den danske odder er i fin form: Af de omkring 50 døde oddere, han har undersøgt den almene sundhedstilstand hos, var ingen påvirket af miljøgifte, foderstanden var god m.m. Dødsårsagen var udelukkende drukning, trafikdrab og andre eksempler på mennesket indblanding i naturen. ■

Foto: Aksel Bo Madsen.

Årets Naturmærke: Danske sommerfugle

Da WWF Verdensnaturfonden gav Årets Naturpris 1989 til et projekt om danske dagsommerfugle, kom det bag på mange mennesker, at vores egne sommerfugle er truede. Derfor besluttede WWF at gøre danske sommerfugle til emnet for Årets Naturmærke 1990

Sommerfugle er små undselige dyr, som de fleste af os ikke skænker en tanke, før de flager omkring på varme sommerdage. På sådanne dage glæder vi os til gengæld over de yndefulde sommerbebudere og vil sikkert have svært ved at forestille os en dansk sommerdag uden.

Hvad de fleste af os ikke har bemærket, har sommerfuglekendere og -elskere til gengæld længe vidst – der bliver færre og færre sommerfugle.

Det er da også baggrunden for, at Projekt Danske Dagsommerfugle er sat i gang.

Sommerfugleprojekt

Det indledende arbejde bag Projekt Danske Dagsommerfugle er allerede afsluttet. I 1990 går det for alvor løs med at kortlægge udbredelsen af de danske dagsommerfugle-arter. Projektet har i korte træk til formål:

- at skabe overblik over ændringer i dagsommerfuglefaunaen og ændringernes årsag

- at skaffe tilstrækkelig viden til at kunne sikre levesteder for en artsrig fauna af dagsommerfugle

- at bidrage til en bedre naturforvaltning

Miljøet

Umiddelbart kan det være svært at se, hvorfor det er vigtigt at bevare sommerfuglene. Bestøvning af blomster tager mange andre insekter sig af. Så tilsyneladende har de ingen vital rolle i den danske natur. Men så enkelt er det ikke, siger projektleder Michael Stoltze, Zoologisk Museum.

– Faktisk er sommerfugle en utrolig fin indikator for, hvordan det står til med naturen. Så længe Danmark har en mangfoldig natur, dvs. en kombination af enge, moser og forskellige afgrøder har sommerfuglene gode betingelser for at overleve.

– Men når vi dræner og gøder markerne så kraftigt, som tilfældet er i dag, og tilmed ødelægger den vilde flora i grøftekanterne med giftsprøjtning, forsvinder sommerfuglene. Og når det sker, er det et sikkert tegn på, at den danske natur har det skidt. ■

Her er nogle eksempler på, hvad vi selv kan gøre for at hjælpe de danske sommerfugle:

Haveejere kan lade være med at sprøjte mod insekter og sørge for, at der i haven findes mange forskellige blomstrende planter. Jo flere jo bedre.

Det traditionelle danske landskab med levende hegn langs marker og veje har tidligere været på retur. Men i de senere år er man heldigvis blevet opmærksom på, at de levende hegn fak-

tisk er en god løsning på mange problemer. F.eks. snefugning om vinteren.

De levende hegn er vigtige »stier« for sommerfuglenes vandringer fra sted til sted. Derfor gælder det om at støtte tendensen til på ny at skabe levende hegn langs marker og veje.

Sidst men ikke mindst vil det gavne sommerfuglene, hvis der blev sprøjtet mindre på markerne. Sommerfugle kan ikke leve af de ensformige afgrøder. Lidt

Bliv Naturmærke-sælger

Ved at købe Årets Naturmærke støtter du WWF Verdensnaturfondens arbejde med at bevare en lang række truede dyr og planter over hele verden – også i Danmark.

Naturmærkearket består af 30 mærker, der tilsammen udgør et dansk naturområde og de sommerfugle, der lever det pågældende sted. Det er tegneren Bent Nielsen, der er ophavsmand til de smukke mærker.

Arkene koster 25 kr. pr. stk. og de kommer i handelen den 1. marts. Naturmærkearkene kan købes i WWF Verdensnaturfondens Pan-

da-butikker, H.C. Andersens Boulevard 31, København og Sønder Boulevard 83, Odense samt på en del apoteker og i mange pengeinstitutter. Du kan også benytte girokortet i midten af bladet.

Hvis du har lyst til at yde en aktiv indsats kan du blive naturmærkesælger. På girokortet i midten af bladet kan du bestille 10 ark, som du får i kommission. Dermed deltager du automatisk i vores lodtrækning om 12 flotte præmier, der alle er stillet gratis til rådighed for WWF Verdensnaturfonden. ■

Hjælp Danmarks sommerfugle

ukrudt hist og her langs markerne kanter vil være til fordel for sommerfuglene. Samtidig vil det give os andre et smukkere sommerlandskab at kikke på.

Det er altså muligt at forbedre sommerfuglenes vilkår. Ved at værne om vores enge, overdrev, moser, søbredder, skovenge og haver hjælper vi sommerfuglene til at overleve. ■

I kajak mellem mos

Det er sikkert de færreste, som tænke
i Nordøstgrønland – findes en nationalpark
største og desuden rummer en natur uden s
for denne artikels forfatter, da han sammen
foretog en 700 km lang kajakrejse gen

Af Peter Schim

kusokse og hvalros

på, at der inden for rigets grænser –
t, som udmærker sig ved at være verdens
destykke. En årelang drøm gik i opfyldelse
med tre rejsekammerater i sommeren 1989
i den sydlige del af nationalparken

dt Mikkelsen

Da kajakken runder klippefremspringet, får jeg i det skarpe modlys øje på moskusoksen i strandkanten, ikke mere end 200 meter borte. Lavmælt varskoer jeg min makker som sidder bag mig i toer-kajakken. Vi skygger for øjnene og ser at en flok moskusokser fredssommeligt opholder sig ved en lille vig ned til den spejlblanke fjord.

Der er vel et dusin stykker, voksne og kalve. To af okserne står ude i fjorden, i vand til livet. Vi udveksler begejstrede bemærkninger i kajakken og famler efter kameraudstyr. Ingen af os har før oplevet at se moskusokser tage bad.

I forvisning om at flokken vil stikke til fjelds, så snart den har fået fært af os, skifter vi til tele-

Morgenstemning i Kejser Franz Joseph Fjord, den 8. august 1989. I baggrunden – 70 kilometer borte! – rejser højlandet sig op mod indlandsisen.

objektiv. Halvt skjult bag en iskosse får vi taget et par skud, men på trods af de høje skarpe klik fra kameraerne er der ikke så meget som en bevægelse at spore hos okserne.

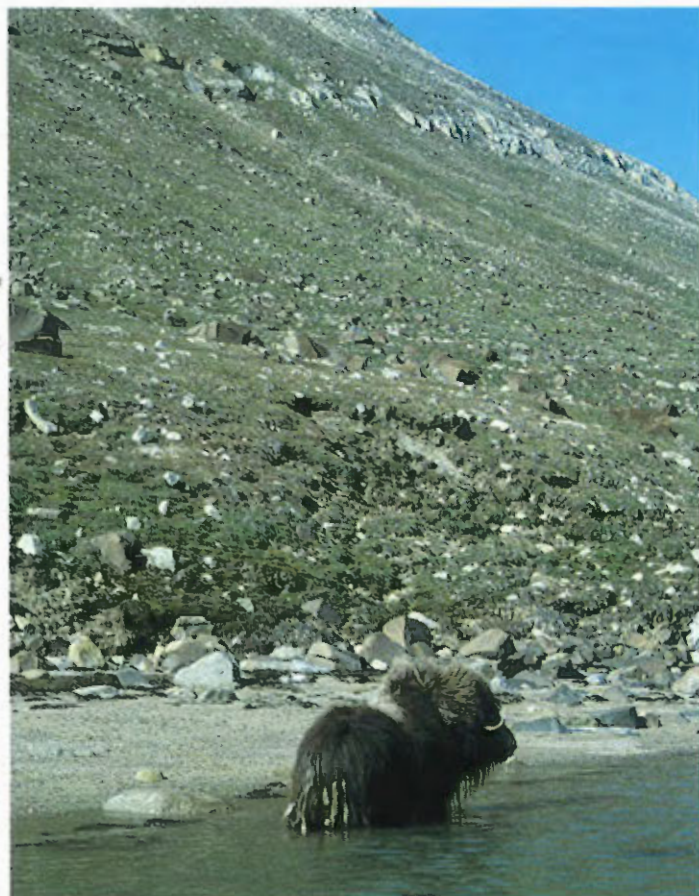
Nu helt i skjul bag isskossen tager vi nogle lange lydløse padeltag for at komme tættere på. Snart er vi klar af isen, og hjulpet af tidevandsstrømmen driver vi ret ind mod okserne.

Nærkontakt med moskusokser

Det er en utrolig oplevelse. Dyrene har nu set os, og dog er de fuldstændig upåvirkede af vores nærvær. De to okser i vandet bliver roligt stående, selv da vi når ind på mindre end ti meters afstand. Resten af flokken befinder sig på græsskråningen ovenfor den smalle strand, men de fortsætter upåvirket med at nippe til det sparsomme græs og døde i middagssolen.

Vi er nu kommet så tæt på, at vi skifter til normal-optik og tager billeder på klods hold. Det meste af tiden sidder vi dog blot betagne og nyder denne enestående oplevelse.

Efter en tid kommer den anden

Moskusoksen tager sig et svalende bad ved Young Sund. Selv om det er langt mod nord, kan sommeren i Nordøstgrønland godt blive varm for moskusokserne i deres tykke pels.

Foto: Peter Schmidt Mikkelsen/WWF

*Dansk-svensk Kajak-Ekspedition, Nordøstgrønland 1989
Siddende fra venstre ses Magnus Elander, Olaf Malver, Claus Birkbøll
og stående denne artikels forfatter, Peter Schmidt Mikkelsen.*

kajak glidende op bag os. Vore kammerater – som havde været et stykke bagude – har ikke kunnet se os for isskossen. De havde siddet bag den og undret sig over, hvor vi var blevet af, sikre på at vi i alt fald ikke kunne være ovre ved den fredelige moskus-flok.

Sammen betragter vi de to okser, som langsomt vader i land og slutter sig til resten af flokken, der søvnigt strækker sig og trækker til fjelds for at finde en plet frisk græs.

Det er blot kajakturens anden dag, og vi har fået endnu en af de mange ubeskrivelige naturoplevelser en 40 dages kajakrejse gennem verdens største nationalpark giver.

Kajakken som transportmiddel

Mens solen perler i det blanke vand, som lyser smaragdgrønt under kajakkolen, sidder vi og enes om, at blot en enkelt af den slags oplevelser gør hele turen og de tre foregående års forberedelser værd. Det at kunne opleve dyrene her i deres egne omgivelser er helt overvældende, og man må gang på gang knibe sig i armen for at sikre sig, at det nu også er virkelighed.

Vores rejsemetode har stor betydning for vore oplevelser. Kajakken er gennem årtusinder udviklet til fuldkommenhed her i arktis og er et perfekt transportmiddel, der kan bringe os og alle vore fornødenheder gennemsnitligt 25 km frem om dagen, uden at vi behøver at forjage os.

Desuden bringer kajakken os lydløst frem – uden at efterlade nogen form for forurening i vores kølvand – gennem det mennesketomme nordøstgrønlandske istidslandskab, gennem landets mægtige fjorde forbi vidtstrakte tundrasletter, kolossale isfjelde og gletchere. Vi er vidner til Jordens fortid – kun fem timers flyvning fra Danmark – og alligevel en istid borte.

Sæsonen for kajakrejse i Nordøstgrønland er kun ganske kort. Først omkring den 20. juli

forsvinder vinterens is fra fjordene og allerede omkring begyndelsen af september skal man være forberedt på ny-isens komme. Der er altså kun omkring 6 uger til rådighed for kajaksejlad.

Hvalrosser og fugle på Sandøen

Det var vi naturligvis på det rene med, da vi en eftermiddag i slutningen af juli lagde kursen sydover mod Mesters Vig efter nogle dage i området ved Young Sund. Der stod en frisk modvind ind gennem sundet, og det ville være passende at holde en strækkeben-pause, når vi nåede frem til Sandøen, en lille sandbanke i munden af Young Sund.

Sandøen ville også være et mål i sig selv. Selv om den er lille har den et enestående rigt dyreliv. Som andre småøer i Nordøstgrønland er den ynglested for talrige fugle, der klumper deres rede sammen – beskyttet mod polarræve.

Også giganterne i den nordøstgrønlandske fauna kan man med en vis sikkerhed træffe derude, og vi bliver heller ikke skuf-

fede, da vi gennem de salte døninger nærmer os øen. Inde på stranden ligger en flok på 6-8 hvalrosser og sover.

De lunefulde hvalrosser

Vi nærmer os med en vis forsigtighed for ikke at opskræmme de store dyr, som nok er uformelige og kluntede på land, men i det våde element er som levende torpedoer. Vi er ikke helt enige i kajakkerne om, hvor tæt vi skal på for at fotografere. For mit vedkommende ønsker jeg ikke kajakken omgivet af en flok opskræmte hvalrosser, som nogen – måske med ret, måske med uret – har kaldt det farligste dyr i arktis.

Problemet bliver nu ikke aktuelt den dag. Dyrene har ligget og fordøjet en god tid og har ikke lyst til at komme i det frysepunktskolde vand. Alt hvad det bliver til, er et søvnigt blik, når de fra tid til anden løfter hovedet med de imponerende stødtænder. Vi går i land et stykke borte og fotograferer dem diskret fra landsiden.

Vi finder termoflaskerne med varm blåbærssaft frem. Over vore hoveder laver fortørnede terner styrtduk, for at vi ikke skal fristes til at nærme os deres yngel oppe på sandbrinken. Vi tager imod advarslen og nøjes pænt med på afstand at betragte fuglekolonien – hvor også kjover og sabine-måger færdes – gennem vore kikkerter.

Da vi atter er i kajakkerne for at krydse fjorden, passerer vi på den anden side af øen endnu en sovende hvalrosflokk på 15-20 dyr.

I de følgende dage ser vi dagligt hvalros, enkeltvis eller i flok. En dag følger vi på et par meters hold to dyr, som ligger og dykker efter føde. Vi iagttager dem gennem en times tid, hvor de skiftesvis er nede i fire minutter og oppe i et minut. Hver gang de dykker ud, er det med et drøn af fugtig ånde gennem næseborene.

Ved en enkelt lejlighed gav en

Foto: Peter Schmidt Mikkelsen/WWF

Kongeadderfuglen med det farvestrålende næb yngler kun i arktiske egne. Og gerne sammen med sin slægtning, den almindelige edderfugl.

Foto: Magnus Elander/WWF

hvalros og dog en våd overraskelse. Da vi passerede tæt forbi isflagen, hvor den lå og blundede i den varme middagssol, vågnede den pludselig op med et sæt og kastede sig ret ud i vandet lige ved siden af den ene kajak. Vi blev naturligvis noget klamme om ørerne – i mere end en forstand – og var forberedt på lidt af hvert, men dette eksempel ønskede sig tilsyneladende kun middagsro. Den dykkede ret ned, og vi så den ikke igen.

Isbjørn og sæl

På forhånd havde vi ventet at skulle møde isbjørne på vores rejse. I slutningen af 70'erne, da jeg gjorde tjeneste ved Slædepatruljen Sirius, så jeg hver år 20-30 isbjørne under mine slædepatruljer gennem Nordøstgrønland.

Vi håbede på sin vis at møde isbjørne, men var naturligvis og

så bekymrede for, at dette møde skulle ske på et tidspunkt, hvor vi lå og sov i teltet.

Under slæderejserne med Sirius havde vi jo altid hundene til at advare os, men på denne rejse måtte vi forsøge at værne vores teltlejr på en anden måde. Med en baggrund indenfor elektronikken blev det min opgave at udvikle en metode, som kunne give os et minuts forspring, inden en nysgerrig isbjørn skrabe på teltvæggen.

Løsningen blev et »snubletrådsanlæg«, som hver aften heggede vores teltplads ind. Anlægget virkede desværre så effektivt, at vi ikke så så meget som en enkelt isbjørn på hele turen. Naturligvis havde dette ikke noget med bjørnealarmen at gøre, men må tillægges tilfældighedernes spil samt den forholdsvis sparsomme mængde storis, vi var i

Polarulven har slået sig ned i Nordøstgrønland igen – og den er kommet for blive.

kontakt med. I sommertiden opholder isbjørnene sig fortrinsvis ude i drivisen på sæljagt.

Der er masser af sæler i fjordene. Hver dag, mens vi padlede os sydover, stak ringsæler og de større remmesæler nysgerrigt hovederne op for at betragte vores færde. Ofte så vi dem også ligge og sole sig på isflager, men selv om sælen er et nysgerrigt dyr, er den også frygtsom og lader sig som regel plumpe i vandet, inden man når på tæt hold.

Polarulve og sneugler ved Mygg Bukta

I 1978 var min slædemakker og jeg heldige at være de første Siriusfolk, som genså polarulven i Nordøstgrønland. Siden dens udryddelse i 1930'erne havde den kun været set i det nordligste Grønland under sporadiske strejftog fra Canada.

I de mellemliggende ti år er der imidlertid sket meget på den front. Polarulven trives nu atter i Nordøstgrønland, yngler og ses jævnlige. Landet har fået en af sine gamle beboere tilbage og er blevet rigere derved.

Det var således vores håb, at vi måtte se ulve på vores rejse. Forventningerne blev da også delvist indfriet, idet en af os – på en aftentur over sletten ved Mygg Bukta – så to polarulve, dog kun på langt hold. Da vi næste dag sammen gik ud for at se efter dyrene, stod kun sporene tilbage i et sandet elvleje. Polarulven er en vandrør på evig jagt efter føde.

Til gengæld gav denne tur os en anden god oplevelse. Et sneuglepar var netop ved at afslutte opfostringen af et kuld på fem unger. De fire var flyvefærdige, mens den femte og mindste unge endnu kun kunne flakse et stykke væk. Dette gav os lejlighed til at betragte den smukke, hvide fugl med de skarpe, gule øjne på nært hold.

Turisme i Nordøstgrønland

De 40 dage var en enestående

oplevelse af et område, som det kun er få mennesker forundt at besøge. Over aftenkaffen diskuterede vi ofte forholdene omkring den Nordøstgrønlandske nationalpark, og om vi var at betragte som »turister« eller »eventyrere«. Vi fandt ingen klar definition eller forskel på de to begreber.

Vi måtte konkludere, at Nordøstgrønland p.t. ikke er tilgængelig for enhver. Der kræves bl.a. tilladelse fra myndighederne. For at kunne komme ind i nationalparken i dag må man enten have et videnskabeligt forehavende eller som vi – der sammenlagt havde 10 års »lokal-kendskab« til Nordøstgrønland – kunne dokumentere en betydelig erfaring med arktiske forhold. Dette førte naturligvis til en diskussion om, hvorvidt nationalparken burde gøres lettere tilgængelig for almindelige rejsende.

Den vilde natur

Ud over de politiske, økologiske og sikkerhedsmæssige aspekter i dette spørgsmål, kompliceres sagen også af nogle forhold, som adskiller den nordøstgrønlandske nationalpark fra størstedelen af andre nationalparker.

Området har ingen civil infrastruktur og dermed ingen offent-

Denne næsten flyvefærdige sneugleunge stirrer fotografen direkte i øjnene med sit vilde og frygtløse blik.

Foto: Peter Schmidt Mikkelsen/WWF

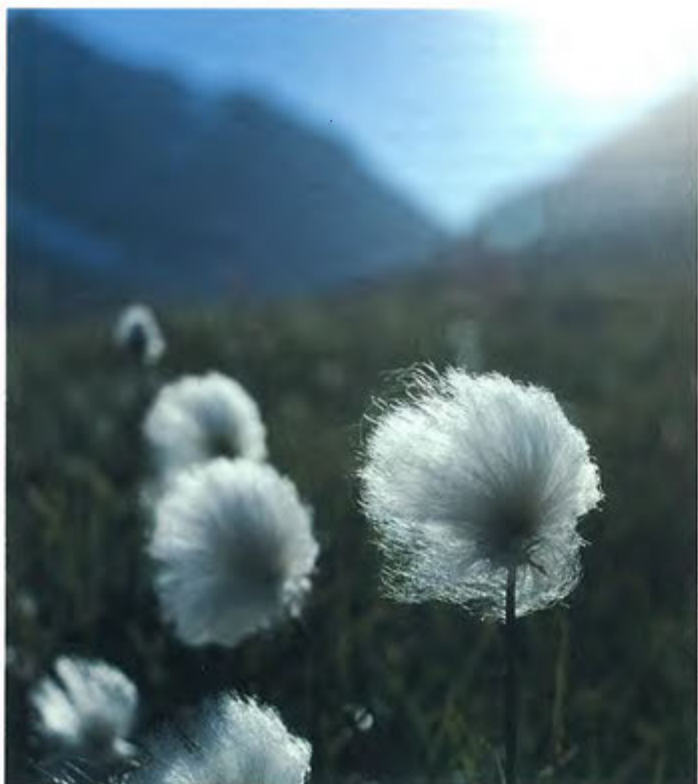

Foto: Peter Schmidt Mikkelsen/WWF

Kæruld ses overalt i Grønland. Eskimoerne brugte tidligere «ulden» bl.a. som sugemiddel i stedet for bleer.

lige servicefunktioner. Der findes ingen civilbefolkning, og derfor er der ingen almen offentlig trafik til og fra parken.

Det betyder, at man som «turist» i dag selv må sørge for transport til og fra Nordøstgrønland. Derudover skal man selv medbringe alt udstyr og proviant, som er nødvendig for opholdet og evt. transport i nationalparken.

Det er som nævnt et krav fra myndighederne, at man sikrer sig indrejsetilladelse samt at man sikrer sig mod omkostningerne i forbindelse med evt. undsætning i tilfælde af uheld. Det betyder, at et ophold i Nordøstgrønland kræver en betydelig personlig og økonomisk indsats.

Det sårbare Arktis

Med hensyn til de politiske, økologiske og sikkerhedsmæssige sider af sagen kan man naturligvis stille spørgsmålet: Bør Nordøstgrønland overhovedet «udsættes» for almen turisme, og er

området p.g.a. klimatologiske forhold egnet som turistmål?

Om nationalparken i fremtiden kan eller skal bære en almen turisme er en politisk afgørelse. Rent personligt mener jeg, at det er synd, at så få mennesker har lejlighed til at opleve dette fascinerende naturområde.

På den anden side vil jeg da heller ikke skjule, at netop mennesketomheden er et af de vig-

Nordøstgrønlands Nationalpark er verdens største nationalpark, og formentlig også verdens mindst besøgte. Den blev oprettet 1. juli 1974. Dyrelivet er enestående – f.eks. yngler der isbjørne, polarulve, bramgæs og knorregæs. Ca. 40 pct. af alle verdens moskusokser lever her. Det rige dyreliv har givet mennesket gode levevilkår, og de ældste bopladser er ca. 4.500 år gamle, de yngste fra omkring år 1800. Området er endnu i høj grad ukendt for videnskaben, og sidste sommer rejste en ekspedition derop for at undersøge flora og fauna, geografi, geologi osv. Ekspeditionens resultater imødeses med stor interesse af forskere fra hele verden. ■

tigste elementer for oplevelsen i Nordøstgrønland – i alt fald som jeg ser det. Derfor må man nok overveje en vis regulering af turistmængden. Man må også sikre sig, at turismen sker under en sådan form, at landet bevares intakt.

Krav til turisten

Om nationalparken er «egnet» for turisme – altså om det er forsvareligt for «almindelige» borgere at færdes på egen hånd – er vanskeligt at bedømme. Det afhænger af personen.

Men det er givet, at Nordøstgrønland – selv i sommertiden – har en fauna og nogle klimatiske forhold, som kræver omtanke og erfaring. Naturkræfterne, som slippes løs, er så voldsomme og pludselige, at selv den bedst rustede kan blive overrumplet.

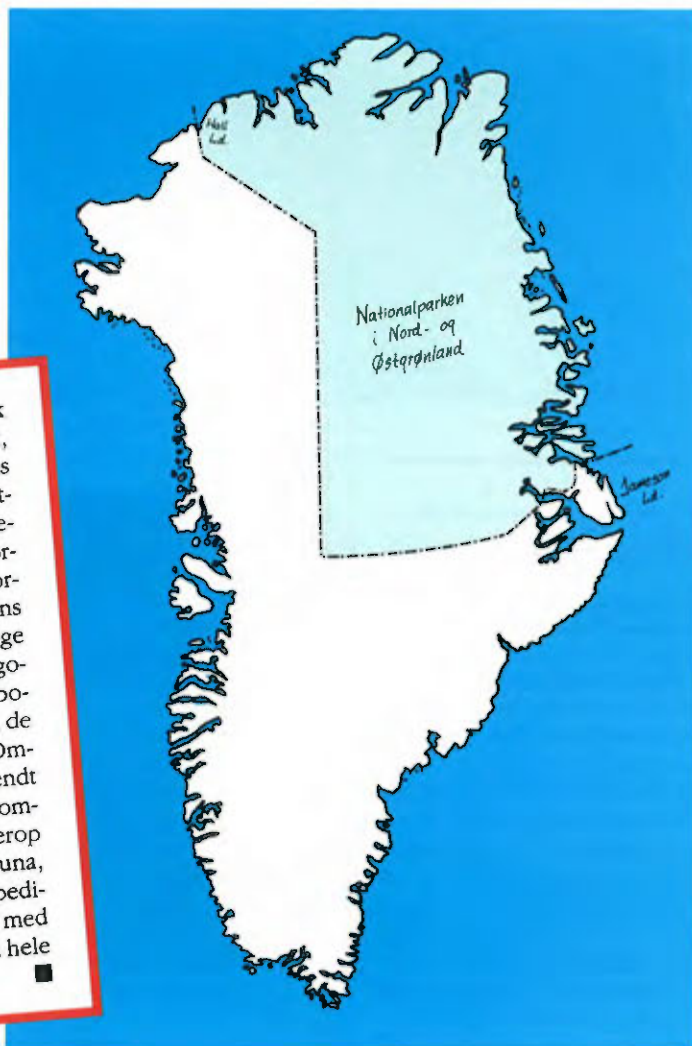
Ud fra mine erfaringer mener jeg derfor, at en åbning for almen turisme kun bør ske i for-

bindelse med en samtidig oprettelse af visse lokale styrings- og servicefunktioner, der kan tage sig af f.eks. naturvejledning og -styring. Til gavn og sikkerhed for både menneske og natur.

Jeg tror, at turisme i Nordøstgrønland har en fremtid, hvis den gennemføres med omtanke. Landet indeholder uvurderlige naturressourcer, som bør komme den interesserede til gode – også selv om den pågældende ikke er i besiddelse af den nødvendige erfaring med ophold under de givne forhold.

Det er min tro, at et øget kendskab til naturen – i særdeleshed også til globale forhold – vil være med til at fremme forståelsen for, hvor vigtigt det er, at vi gør en indsats for at bevare den.

For mit vedkommende føler jeg det som et stort privilegium i mit liv at have fået lejlighed til at opleve Nordøstgrønland. Der er så få af den slags steder tilbage på vores hårdtprøvede planet. ■

NATUR NOTER

Sneleopard

En stor del af verdensbestanden af sneleoparder på få tusind dyr findes indenfor Sovjetunionens grænser. Sovjet har netop besluttet at indføre totalforbud mod jagt, indfangning og eksport af de store katte. Men spørgsmålet er, om det kan lade sig gøre at beskytte dyrene effektivt ved hjælp af lovgivning. Den stadig større menneskelige aktivitet i de tidligere meget øde områder, gør det sværere og sværere for sneleoparderne at finde steder, hvor de kan leve i fred. Samtidig drejer det sig om områder i de sydlige sovjetrepublikker, der som følge af de politiske forandringer kan forventes at få et mere udpræget selvstyre. Hvilken indflydelse dette vil kunne få på emner som bevarelse af truede dyr, er endnu meget usikkert. ■

Hvidt næsehorn

I Garamba nationalparken i Zaire har tre nyfødte unger betydet, at bestanden af hvide næsehorn nu er vokset til ialt 25 dyr. Et WWF-projekt med det formål at beskytte den enestående natur i nationalparken, herunder næsehornene, ser ud til at bære frugt. Siden projektets start i 1984 er bestanden vokset fra 15 til 25 dyr. Garamba nationalparken er det eneste sted i Afrika, hvor den nordlige underart af hvidt næsehorn endnu forekommer. ■

Orkidé-smugler

For første gang nogen sinde er en person, der har smuglet og handlet med udryddelsestruede planter, blevet stillet for en domstol i England. Men selv om dette i sig selv kan betragtes som en sejr for naturforkæmperne, var den endelig dom et nederlag for naturen. Manden, en kendt orkidéhandler, blev i første omgang idømt en bøde på 120.000 kr. og det samme beløb i sagsomkostninger. Efter at have appelleret dommen, blev omkostningsdelen nedsat til 30.000 kr. Beløbene skal imidlertid ses i relation til, at manden havde tjent 2,5 millioner kr. på sin illegale handel med især truede orkideer fra Sydøstasien indsamlet i naturen. ■

Elefanter

I oktober sidste år modtog alle WWF Verdensnaturfondens medlemmer og støtter en opfordring til at hjælpe den betrængte

afrikanske elefant. Det blev en overvældende succes: I løbet af kun to måneder modtog vi over 800.000 kr., som vil blive brugt til at bekæmpe krybskytteriet, der fortsat er den største trussel mod den afrikanske elefant. ■

WWFs medlemmer er med til at redde den afrikanske elefant fra udryddelse.

Kviksølv

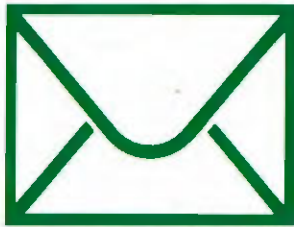
Det giftige tungmetal kviksølv udgør nu en stigende trussel i Amazon-området i Brasilien. Mindst 1800 tons kviksølv skønnes hidtil at være sivet ud i økosystemerne. Det kommer fra minedriften, hvor stoffet bl.a. indgår i de processer, der benyttes for at udvinde guld. Selv om de brasilianske myndigheder har forbudt brugen af kviksølv til disse processer, fortsætter det. Tilstedeværelsen af kviksølv blev opdaget første gang i fisk, planter og flodvand i 1986 og er senere fundet flere hundrede kilometer fra stedet, hvor guldet blev udvundet. Kviksølvet var ført med strømmen i floderne. I dag er kviksølvmængder over farezonen bl.a. fundet i hår, blod og urin hos områdets indfødte – Kayapo-indianerne.

Kayapo-indianerne rammes af den indtrængende «civilisation» på mere end en måde: Nu bliver de forgiftet med kviksølv.

Regnskov

WWF var repræsenteret på det seneste møde i Den Internationale Tropiske Tømmer Organisation, ITTO, da den holdt møde i Japan i november '89. Pressesekretær Anne-Marie Mikkelsen var også denne gang medlem af den officielle danske delegation. ITTO har ændret signaler i løbet af 1989. Fra udelukkende at tage hensyn til regnskovens ydeevne med hensyn til tømmer, nævnes nu andre naturressourcer fra skoven, naturbevarelse, bæredygtig udnyttelse osv. i næsten samtlige projekter, som ITTO sætter i gang. Et af de projekter, der kommer i gang i løbet af i år, bliver en undersøgelse af effektiv mærkning af træ, så forbrugerne kan se, hvor træet kommer fra, og om det kommer fra en bæredygtigt forvaltet skov. Danmark meddelte på mødet, at der er stillet syv millioner kroner til rådighed for ITTOs projektarbejde. En del af pengene skal gå til at styrke ITTOs sekretariat, der er i bekneb for mandskab. ■

BREVKASSEN

Skriv til Levende Natur, mærket »Brevkassen«. Spørgsmål vil blive besvaret af et panel af WWF Verdensnaturfondens videnskabsfolk og eksperter. Spørgsmål, der ikke er plads til i bladet, besvares personligt.

Det koster penge

Hvad er årsagerne til, at WWF Verdensnaturfonden vælger at hæve kontingentet for netop samtlige de økonomisk svage stillede grupper? Er I bange for at miste medlemmer fra den gruppe, som betaler mest? Som opfordring til jer agter jeg selv at indbetale dobbelt kontingent for 1990 og vil desuden opfordre andre til at gøre lige så!

Med venlig hilsen
– et medlem, der mener det godt
Torben Frank Andersen
Botanisk Laboratorium

For to år siden forhøjede vi medlemskontingentet for alle grupper af bidragydere undtagen Panda-klubben (WWFs klub for børn). Mange har klaget over, at kontingentet på 150 kr. for voksne er for højt, og det ligger også i den høje ende af kontingenter, man betaler til andre hjælpeorganisationer. Siden er antallet af studerende og pensionister steget kraftigt hos WWF, så de i dag udgør 30 pct. af den samlede medlemskare. Da hvert medlem koster WWF 42 kr. årligt i relation til trykning af medlemsblade, distribution, EDB-behandling m.m., syntes vi, at det beløb, der går til naturbevarelse fra denne gruppe blev for lille. Alle medlemmer har mulighed for at betale mere end de obligatoriske 150 kr., hvilket 16 pct. af vore medlemmer gør brug af. Med

hensyn til Panda Klubben blev kontingentet forhøjet sidste år for første gang i syv år fra 60 til 80 kr. Børnebladet udkommer seks gange om året og skal hvile i sig selv.

Med venlig hilsen
generalsekretær
Vibeke Skat-Rørdam

Når klimaet forstyrres

Den varme sommer, som Europa oplevede i 1989, de mange naturkatastrofer som f.eks. oversvømmelser og tyfoner, som har ramt forskellige lande i løbet af det forgangne år – kan det skyldes, at drivhuseffekten så småt er ved at vise sit afskyelige ansigt?

Med venlig hilsen
Per Christiansen

I de seneste årtier har der bl.a. i Europa forekommet et stigende antal såkaldte klima-ekstremer – et begreb, der er vanskeligt at definere præcist. Det er f.eks. særlig varme somre og kolde vintre, stormflodskatastrofer og usædvanlige nedbørsforhold. Om det skyldes et mere ustabil klima eller den stadigt forbedrede mulighed for at bearbejde klimaobserva-tioner skal være usagt. Meget tyder dog på, at vi i disse sidste årtier har befundet os i en periode med særlig mange usædvanlige klimaudsving.

Hvad kan forklaringen i givet fald være? Ja, sikkert er det, at menneskeskabte ændringer i atmosfærens sammensætning indebærer mangfoldige muligheder for globale klimaforstyrrelser. Flere forskere hævder, at vi allerede i dag kan erkende de klimatiske følger af den stigende CO₂ (kuldioxid) (2-tallet skal være småt og

stå sænket i forhold til O₂) koncentration i atmosfæren. Den forventes at stige fra 345 ppm (millionte-dele indhold af en luftmængde) nu til ca. 600 ppm mellem år 2030 og 2080. Vi må stærkt frygte virkningerne på vort klima.

Ozonlagets nedbrydning er en anden faktor i det globale spil, som vi mennesker uden større respekt deltager i. På grund af atmosfærens store kompleksitet kommer vi aldrig til at kunne bevise – i den juridiske betydning af ordet – en given sammenhæng mellem menneskelig aktivitet og globale klimændringer. Fusionsenergien er »The Dark Horse«. Vi skal have endnu en runde atomenergidebat i denne generation.

Med venlig hilsen
lic.scient. Ib Johnsen

WWF og regnskoven

Flere af de grønne organisationer har som mærkesag bevarelsen af de tropiske regnskove. Nogle »opkøber« regnskoven, andre planter træer. Hvad gør WWF for at redde regnskoven?

Med venlig hilsen
Claus Jessen

Mennesket har altid brugt regnskoven – det er først i de senere år, at misbruget har fået så katastrofalt et omfang.

WWF Verdensnaturfonden har som sin højeste prioritet at bevare de tropiske regnskove. Der er mange måder at arbejde på, når det gælder regnskoven – her er et eksempel på, hvordan WWF arbejder.

Identificering: Regnskov er ikke bare regnskov. Nogle områder har en større mangfoldighed af dyre- og plantearter end andre og nogle områder er mere sårbare end andre. Først undersøger og identificerer WWF de områder, som vi mener er mest bevaringsværdige.

Lovændringer: Derefter indledes et samarbejde med myndighederne i det pågæl-

dende land for at få beskyttet området. Det kræver i mange tilfælde, at området gøres til nationalpark eller reservat, og det betyder ofte, at eventuelle nybyggere i området må flytte. Det gælder ikke for skovens oprindelige beboere, f.eks. indianerne, som jo har brugt regnskoven på en bæredygtig måde gennem generationer.

Forvaltningsplan: Så går WWF sammen med myndighederne i gang med at lave en forvaltningsplan for området, så der tages det størst mulige hensyn til begge parter: naturen og menneskene. En sådan plan er

en total-løsning, dvs. den indeholder information, uddannelse, forskning, lokalbefolkningens bæredygtige udnyttelse af naturressourcerne i randområdet, bekæmpelse af krybskytteri og ulovlig skovhugst osv.

Det er WWFs erfaring efter snart 30 års arbejde for at redde regnskoven, at kun ved at arbejde på denne måde – med total-løsninger for et område – er det muligt at gennemføre en effektiv og langsigtet redningsaktion.

Med venlig hilsen
lic.scient. Tommy Dybbro

Hvalerne – havets kæmper

Foto: Hanne Strager

Illioner af år har hvalerne strejft omkring i de store oceaner. Hvaler nedstammer oprindeligt fra pattedyr, som levede på land, og deres nærmeste slægtinge i dag finder vi blandt hovdyr som svin, kameler, hjorte og antiloper.

Der er unægtelig sket et og andet, siden hvalernes forfædre for 70 millioner år siden begyndte at tilpasse sig livet i havet. En tilpasning der gennem millioner af års udvikling har ført til de arter, vi kender i dag, og som bl.a. tæller det største dyr, der nogensinde har levet, blåhvalen.

Hvaler i mange størrelser

Selv de største af fortidens kæmpeøgler nåede kun en trediedel af blåhvalens vægt. Med en rekordlængde på over 30 meter og en vægt på op imod 150 tons skal der 40 fuldvoksne elefanter til at

tynde den ene vægtskål ned, hvis en blåhval af den størrelse ligger i den anden.

Men også andre hvaler når størrelser, der er bemærkelsesværdige i dyreriget. Finhvaler kan blive op til 26 meter, og kaskelotten op til 20 meter lang. Dette er dog sværvægterne i hvalernes verden.

Blandt de 76 forskellige arter – 10 bardehvaler og 66 tandhvaler – er langt de fleste af en helt anden størrelsesorden, ned til vo-

res eget, hjemlige marsvin, der med en længde på højst 1,5 meter og en vægt på op til godt 50 kilo er den mindste hval-art i verden.

Hvaler er pattedyr, der i endnu højere grad end sæler er tilpasset livet i havet. De føder unger, der kommer til verden med halen først og straks efter fødslen af moderen hjælpes op til overfladen for at trække vejret. Mælken sprøjtes ind i ungens mund – ungen kan nemlig ikke

sutte under vandet. Og hvalmælk er næringsrig kost. Den indeholder 40 pct. fedt, mod komælks tre pct.

De store hvalers skæbne

I århundreder har mennesket udnyttet hvalerne. I de tidlige fangerkulturer brugte hvalfangerne enkle redskaber og små både. De drev en mindre flok hvaler ind på kysten og aflivede dyrene med knive – en fangsteknik, der benyttes den dag i dag på Færøerne i forbindelse med jagten på grindehvaler.

I 1700- og 1800 tallet drog større hvalfangerskibe ud til havs og jagtede hvaler i de arktiske farvande. I begyndelsen var det navnlig i det nordlige Atlanterhav, hvor grønlandshvalen og nordkaperen stort set blev udryddet. Siden omkring 1920 er jagten foregået med moderne,

Af Tommy Dybbro

**Skal den kommercielle hvalfangst genoptages?
Dette spørgsmål er på dagsordenen, når Den
Internationale Hvalfangstkommission (IWC)
mødes til sommer**

hurtigtsejlende skibe i de sydlige have omkring Antarktis. Begge steder blev det til regulære blodbade på de store hvaler.

Blåhvalens triste historie

Blåhvalen kan tages som et godt eksempel på denne rovdrift. Man har beregnet, at der alene i de antarktiske farvande var ca. 200.000 blåhvaler, da fangsten blev indledt efter 1. verdenskrig. År efter år dræbte hvalfangerne langt flere hvaler, end der blev født.

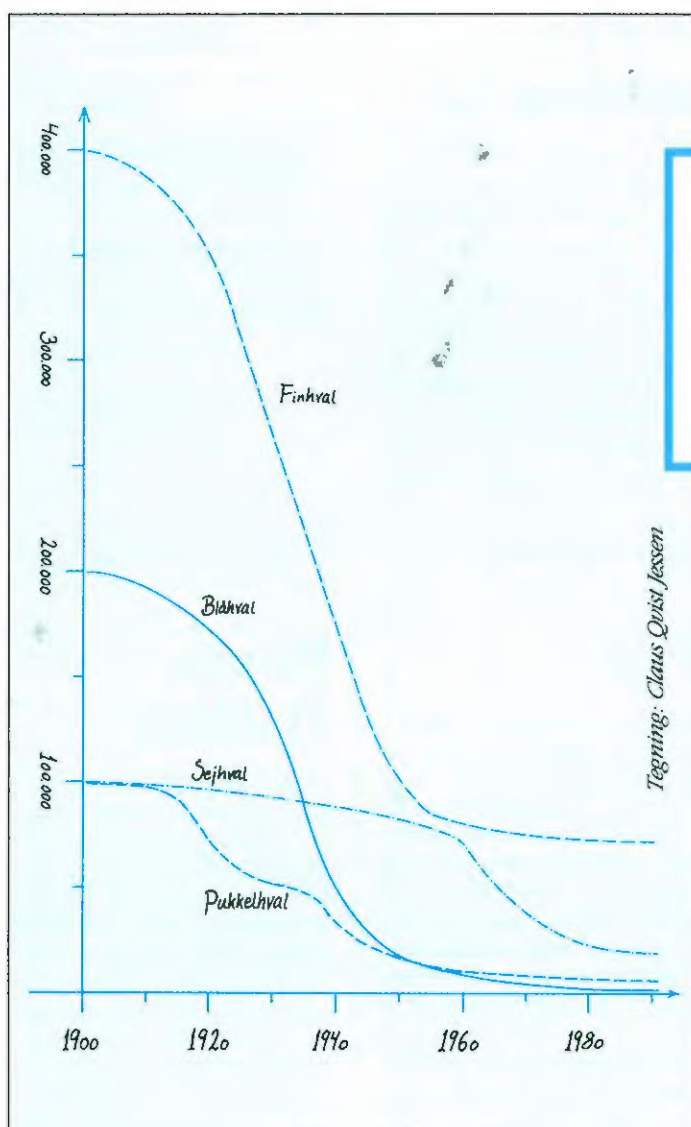
De store hvaler føder kun en unge hvert andet eller tredje år, så resultatet var givet på forhånd. Omkring 1960 kunne hvalfangerne trods bedre udstyr og omfattende jagter kun få ram på omkring 100 blåhvaler.

Først da arten var blevet så sjælden, at den næsten aldrig mere sås i havene, kunne man enes om at frede den. Fredningen kom imidlertid for sent. Bestanden var nede på få tusind dyr, da blåhvalen blev fredet i 1965. Og det er ikke mange, når man tænker på, at de er fordelt over enorme arealer i verdenshavene.

Der er da heller ikke tegn på, at der er blevet flere blåhvaler i de senere år, snarere tværtimod. I 1989 fremkom forskernes alarmerende oplysninger om, at bestanden af blåhvaler i hele verden måske kun talte nogle få hundrede individer, og at de tidligere opgørelser formodentlig var overvurderede.

Stop for kommerciel hvalfangst

Allerede i 1946 enedes en række lande om, at der hvert år skulle forhandles om, hvor mange hval-

Tegning: Claus Qvist-Jessen

Hvis man havde drevet en mere fornuftig fangst af blåhvaler, havde det i dag været muligt at fange et vist antal, uden at bestanden blev skadet. Denne mulighed blev ikke udnyttet. Og som det gik med blåhvalen, er det gået de andre store hvaler – pukkelhvalen, finhvalen og sejrhvalen. ■

ler, der måtte fanges det følgende år. Det var starten på Den Internationale Hvalfangstkommission (IWC). I begyndelsen var det dog kun hvalfangerlande, der var interesserede i at deltage i disse aftaler.

Fangst-kvoterne blev sat alt for højt, så hvalbestandene gik

fortsat voldsomt tilbage. Fangsten var ikke bæredygtig. Først da et større antal lande efterhånden kom med i dette arbejde, og den internationale opinion med miljøorganisationer som WWF Verdensnaturfonden i spidsen talte hvalernes sag, lykkedes det at presse hvalfangerlandene til at sætte kvoterne ned.

I 1982 besluttede et stort flertal i IWC, at der fra og med fangstsæsonen 1985/86 skulle indføres et femårigt stop for al kommerciel hvalfangst, dvs. fangst i større målestok med salg for øje. Stoppet trådte i kraft, men i realiteten fortsatte den kommercielle fangst, omend i begrænset omfang.

USSR og Norge protesterede nemlig imod beslutningen, og Japan og Island, og senere også Norge, begyndte et program med såkaldt videnskabelig hval-

fangst, som i praksis lignede kommerciel hvalfangst. Begge disse omgørelser af det midlertidige fangststop er legale ifølge konventionen om hvalfangst.

Næste IWC-møde afgørende

Det næste møde i IWC finder sted den 2.-6. juli i år. Her skal det bl.a. drøftes, om den kommercielle hvalfangst formelt skal genoptages, efter det femårige stop udløber i år. Flere lande vil givetvis presse på for at få stoppet ophævet.

Det var en generelt accepteret begrundelse for fangststoppet, og en forudsætning for dets ophævelse, at pausen skulle anvendes til at opnå en bedre viden om hvalbestanden størrelser og muligheden for en bæredygtig udnyttelse i fremtiden. Nu da perioden er ved at udløbe, må det konstateres, at en sådan forøget viden ikke er opnået.

Af denne grund vil WWF Verdensnaturfonden gå kraftigt imod genoptagelse af kommerciel hvalfangst, herunder også det der foregår under dække af videnskabelig hvalfangst.

WWF vil samtidig anbefale, at reglerne for videnskabelig fangst strammes kraftigt.

Desuden vil WWF anbefale, at der tildeles den grønlandske befolkning en kvote af hvaler, under forudsætning af, at fangsten sker på en bæredygtig måde. ■

WWF arbejder for hvalerne

WWF Verdensnaturfonden har hvalprojekter over hele Verden. I det nordlige Atlanterhav har vi fra dansk side støttet følgende to projekter:

- Overvågning og forskning af hvalbestanden omkring Vestgrønland
- udvikling af hval-turisme

som alternativ til hvalfangst i Nordnorge

Men derudover har WWF både her i landet og internationalt gennem kampanjer og påvirkning talt hvalernes sag på og forud for de årlige møder i Den Internationale Hvalfangstkommission.

**NOTER
OM
WWF**

Nordsø- march

Aktion Nordsø '90 bliver gennemført i år lige som sidste år. Der bliver arrangeret bustransport til Vesterhavet søndag den 5. august fra Aabenraa, Aarhus og Odense. Reserver dagen allerede nu og meld jer til på den tilmeldingsblanket, som kommer i *Levende Natur* i juni-udgaven. Nordsø Marchen var en stor succes sidste år – så glæd jer. ■

Aarhus

I Aarhus har der den 5. februar været officiel åbning af lokalafdelingen med deltagelse af Hans Kongelige Højhed Prinsen. ■

WWF i Moskva

WWF Verdensnaturfonden var inviteret med, da den internationale conference, Global Forum on Environment and Development for Survival, i uge 15.-19. januar blev afholdt. WWF-familien blev repræsenteret af WWF Danmarks næstformand, dr.phil. Arne Schiøtz. Der var kun inviteret 10 videnskabsfolk og 10 erhvervsledere fra vesten til konferencen, der er den første af sin

slags i Moskva. Derudover deltog FN og UNESCO samt Sovjetunionens Mikhail Gorbatsjov. Emnerne for konferencen var bl.a. naturbevarelse og økonomisk udvikling. WWF Verdensnaturfonden har adskillige feltprojekter i Sovjetunionen, Polen og Ungarn, og er i gang med en projekt-plan for flere andre østeuropæiske lande. ■

WWF med Danida i Zambia

To WWF-folk, Kim Carstensen og Peter Strømgaard, var i november '89 med Danida i Zambia for at undersøge mulighederne for et Danida-finansieret WWF-projekt i Bangweulu-sumpene. Det er et af de vigtigste vådområder i det sydlige Afrika, og det rummer nogle af Zambias vigtigste fiskebestande. Det er desuden hjemsted for mange pattedyr og fugle, f.eks. adskillige antilope-arter, flodheste, elefanter og den sjældne storkeart træskonæb. Området bebos samtidig af en relativ stor befolkning, hovedsageligt fiskere og agerbrugere. Målet med arbejdet er at udnytte naturen rationelt og bæredygtigt. ■

Fyn

WWFs lokalafdeling på Fyn har fået egne lokaler. Adressen er Søndre Boulevard 83, 5000 Odense C. Lokalerne er åbne for medlemmer og andre interesserede nogle timer hver dag i vintersæsonen. Der er planer om at holde længere åbent til sommer. Lokalerne omfatter både Panda Butik og informationsafdeling. Den gode placering lige over for Odense Zoologiske Have giver forhåbentlig mange lyst til at smutte ind for at få mere at vide om WWFs arbejde for at redde naturen og de truede dyr. ■

Panda Marcher

I år kan mange flere få mulighed for at gå med i en Panda March. Der bliver ialt syv startsteder: Mølleåen ved København, Møns Klint, Haderslev, Sønderborg, Aabenraa, Tønder, Aarhus og Odense. Alle marcherne bliver på samme dag, nemlig søndag den 6. maj – nærmere oplysninger om tidspunkt osv. kommer i dagspressen. Kom og gå med og skaf dig sponsorer og støt en god sag, mens du selv får fornøjelsen af det lysegrønne forår! ■

Gorilla

Succes-filmen »Gorillaer i Disen«, som handler om gorillaforskeren Dian Fosseys liv blandt bjerggorillaer i Rwanda i Afrika, kommer nu til udlejning i landets videobutikker. For hver videokassette, der bliver fremstillet, får WWF Verdensnaturfonden fem kr. ■

Statoil støtter truede dyr

Statoil har i forbindelse med en kampagne i slutningen af 1989 og begyndelsen af 1990 doneret 1.000.000 kroner til WWF arbejde for truede dyr overalt i verden. Kampagnen har givet WWF mulighed for at fortælle over en million danskere om vort arbejde. Vi har også haft mulighed for at hverve medlemmer blandt Statoils kunder. ■

Der blev talt til alles ansvarsfølelse overfor naturen og de truede dyr i kampagnen: Tank Statoil og se en gorilla i øjnene.

Foto: Image Bank

Informationschef

Pia Hartvig, 35 år, er tiltrådt som informationschef i WWF Verdensnaturfonden pr. december 1989. Hun kommer fra en stilling som kommunikationskonsulent hos Lisberg C.J. Management og har tidligere arbejdet med kommunikation for såvel offentlige som private organisationer og det private erhvervsliv. Pia Hartvig har læst sprog og har en grunduddannelse fra 1981 som bibliotekar med linjen Public Relations.

Pia Hartvig: – Jeg er meget glad for at tage fat på arbejdet i WWF, hvor der er bygget mange gode ting op. Det bliver min opgave at planlægge og koordinere kommunikationen for at bringe WWFs budskab og arbejde længere frem i folks bevidsthed. Jeg interesserer mig for sagen – og glæder mig til samarbejdet med lægfolk, fagfolk og journalister.

Pia Hartvig

Gaver og bidrag

WWF Verdensnaturfonden ønsker at sige tak til alle bidragydere. Det er alene pladsmangel, der tvinger redaktionen til kun at bringe oversigten over bidrag på 500 kr. og derover til WWFs hjælpearbejde. Tak for hjælpen.

Nye støttekreds-medlemmer

i perioden 11.10.1989 - 4.1.1990

5.000 kr. årligt: Jes Olesen. 2.000 kr. årligt: Karen Poulsen Hedelund. 1.000 kr. årligt: Jørgen Kjær Nielsen, Anne-Marie Kristensen, L. von Lowzow, Lars Voulund, Gislaved A/S, Jess Lausen, Peter Kjær, Erik Westermann

Gaver og bidrag i perioden 11.10.1989 - 4.1.1990

Jens J. Spottag 1.000, Lilli Jensen 500, Carsten Vagn-Hansen 500, Jørgen Rud 500, Its 500, Erwin Hentzer 500, Flemming Koudal 525, Munke Møllers Fond 10.000, Anne Margrethe Olsen 500, M. Bredsdorff 500, Bolette Hovmand 500, Bo B. Jørgensen 500, Renovationsarbejdernes Fagforening 500, Anonym 1.000, Børge Skydt 500, Birthe Bækskov 800, Jane Rosenberg 500, Bjørn Wiinblad 500, Ann Mari Andersen 500, Toyota-Fonden 10.000, Lise Hentzer 500, Kjeldsen Brazley 500, Hans-H. Hartz 500, Susann Brandt 1.000, Andreas Hastrup 500, Karin Andersen 500, Per Christensen 2.000, Karin M. Holm 900,50, Gunnar W. Holm 2.000, Henry Nielsen 1.000, Esben Kirkegaard A/S 1.300, Gislaved A/S 750, Peter Strömberg 2.000, Paul Westheimer 750, Nr. Ørslev Ungdomsskole 929,50, Bjarne Hansen 500, M. Schantz 2.000, Annelise Jensen 520, Erna Jensen 1.000, Inge Kisbo 500, Erik Mygind 500, Brian Olsen & Sønner ApS 500, Steen Pedersen 2.000, Claus Feldborg 500, Jørgen Borch-Jacobsen 500, Jørgen Rudolf 2.000, Kirsten Vendelboe 2.000, Leif & Kurt Meyer 500, Carl-Chr. Nielsen 930, A/S Tena Invest 1.000, Susan Poulsen 2.000, Viggo Rosenstedt 2.000, Lundbeckfonden 10.000, Birgitte Israelsen 500, Otto Pedersen 1.000, Bertrams Farvehandel 2.000, Knud Olesen 1.000, Vagn Lindstrøm 2.000, BP Danmark A/S 2.000, Leif Brungaard 750, Anne-Marie Christensen 500, Chr. Mourier og Frue 2.000, Fabrikant Mads Clausens Fond 50.000, R. Lyhne 2.000, Thomas Puggard-Müller 750, Ellen Andersen 750, Eskild Maschorek 1.000, Aase Gade 500, John Friis 500, Sonja Henriksen 2.000, Marianne Hartmann 750, Kjeld V. Andersen 2.000, Steen K. Rasmussen 750, Hanne Skak 500, Vilvorde Kursus Center 750, El-Service Hedegårdens Butikscenter 750, Beckett-Fonden 500.000, Elise Bjørklund 2.000, Elsebet Riisager 2.000, Familien Francati 2.000, Mette Christensen 2.000, Pia Madsens fødselsdagsfest 2.325, AIMA S 660, Erik Danneskiold-Samsøe 2.000, Lisbeth Schwenn 2.000, Peter Munk 500, Lisbeth L. Petersen 1.000, Ole Friis Nielsen 2.500, Christian Jebsen 2.000, Wm. Vets Fond 25.000, Lene Mark 2.000, Karin Andersen 750, Hannelore Lauritzen 500, Svend E. Henriksen 2.000, Hans Henrik Hartz 500, Holbæk Maskinsnedkeri 750, Bjarne Jensen 500, Tony Johansen 500, Peter Bodin 500, Prokom Antennas A/S 5.000, Nils Foss 750, Anders Christensen 2.000, Erholm Gods 1.300, Inge Grove 750, Povl Borella 750, Tim Andersen

500, Karen Krieger-Fonden 100.000, Grete Skov 500, Theodor Hedegaard 500, Peter Frederiksen 500, K. Bang og M. Thofner 500, Inge Dueholm 1.250, Claes Stig Jensen 500, Per Ronnow Knig 750, Kim J. Clemmensen 500, Marianne Larsen 2.000, H.H. lensgreve Moltke 750, Michael S. Larsen 2.000, A.W. lensgreve Knuth 2.000, Fru H. Christensen 500, Finn Henriksen 2.000, Elisabeth Kjær 2.000, Inger Rordam 750, Esther Møller-Pedersen 750, Leif H. Sørensen 1.300, Inger Friis 750, Ruth og Johs. Rasmussens Fond 5.000, E. Hansen 500, Brian Rand 500, Gry Storgaard 750, Margit Rostgaard 750, Grethe Pedersen 750, Julie Andersen 500, Familien Hede Nielsens Fond 3.000, J. Oehlschläger 500, Ungdomsinst. Søndergaard 500, P.M. Grønvold 500, J.C. Hempels Legatfond 2.000, Inger Tobberup 500, Bent Ronne 2.000, Arne Skjoldager 500, Jørgen Grøgger 2.000, Arendso ApS 750, Susanne Grau 2.000, Hornslyd Kobmandsgaard 3.000, G. Madsen 550, Rikke Landmark 500, Mette Kornbek 2.000, F.O. 500, Arne Jensen 2.000, arv mrk. -Robinson-Helsingør 2.020, Eva Kjer og Kim Hansen 2.000, Martha og Erik Scheibels Legat 10.000, Helle Andresen 500, Lydia Jørgensen og Allan Thomsen 500, Henry Larsen 2.000, Karen-Lene Kolle 750, N. Nørskov Andersen 750, Grethe Winther Larsen 2.000, Jette Bohnstedt 750, Kirsten Kruhöffer 2.000, Eva M.C. Oppong 500, K. Kampmann 500, Helle Thyregod Hansen 750, Pia Stürup 750, Knud og Rigmor Wiedemanns Legat 200.000, Henning Leiff 750, Elin Aagren-Svendsen 2.000, Hanne Kroger 2.000, Folkets Hus 500, Lotte Lyksborg 500, Godfred B. Hartmann 2.000, Susanne L. Berg 500, Børge Damkjær 2.000, Max Fluri 500, Henrik Hønce 2.000, Kirstin Johannsen 500, Hendes Majestæt Dronning Ingrid 1.000, T. c Hjallerup Skole 732, Kristen L. Christensen 500, Pia Glavind 506,60, Birte Sveller 2.000, Jørgen Seier Sørensen 500, Inge Unmack Larsen 2.000, Hanne Laursen 750, Steen G. Larsen 2.000, Lars Jørgensen 2.000, Kaj Roland 500, Kronprins Frederik og Kronprinsesse Luises Stiftelses Fond 5.000, Lis Godruin 500, Hafnia Holding 500, Eva Buch-Larsen 1.300, Jan Christiansen 575, Flemming S. Jensen 500, Brandt 1.000, Jan Christiansen 750, Y's men club, Skovbo 2.000, Anton Østergaard 2.000, Kamilla G. Nielsen 650, Pia Pedersen 570, Eleverådet Lindegårdsskolen 500, Sirpa Ram 500, Jørgen Nielsen 2.000, A. Hjortborg-Jensen 2.000, Baptisternes Skoler 650, Prince Nightclub 2.000, John Andersen 750, 7. kl. -Carl Nielsen-Skolen 500, Torben Johansson 500, Direktør E. Danielsen og Hustrus Fond 10.000, Elin E. Jensen 500, Ole Kristiansen 2.000, Pia Petersen 500, Bjørn Petersen 1.200, Bent Egelund 1.300, J.J. Simonsen 500, Bodil Hviid Steengaard 750, Carsten Hansen 500, Flemming Hansen 750, Kjeld Skærbæk 1.200, Marianne Westergren 500, Janne & Jørgen Glæsel 500, Jesper Søe 500, C. Koefoed-Larsen 1.300, Jan W. Folting 750, S.M. Krag 500, Kim Gammeltoft 500, Søren Knackstedt Andersen 500, Lis Jonsson Moth 650, Fru H. Christensen 500, Iwan A. Paluszewski 500, Gert Jørgensen VVS ApS 700, Cecilie Duchatel Copenhagen International School 2.170, Snedkerme-

ster Axel Wichmann og Fru Else Wichmann's Fond 30.000, G. Aagesen 500, Anders Jørgensen 1.000, E. Glud 2.000, Hedvig Brandrup 500, Aase Hansen 500, Alice Mayne 500, Claus Madsen 500, Niels Ebbe Andersen 2.000, Fonden Københavns Forskerby Symbion 500, Michael Lisby 500, Birgit Borchhorst 500, B. Nielsen 2.000, Anonym 100.000, Annie Matras 500, Bjarne Sørensen 500, Kai West 500, Niels Iuel-Brockdorff 1.000, Lars Voulund 500, Merete Andersen 500, Bodil Elling 600, Søren Jørgensen 500, Kirsten Besendahl 500, Otto Pedersen 1.000, Hanne Ulla Mogensen 1.300, Leif Jensen 500, Carl Mervald 500, Gunnar V. Holm 500, Karin Andersen 500, Anders Brühl 500, Kurt Sørensen 500, Bent Wollnik 3.000, Michael S. Larsen 500, Ole Lynggaard apS 500, Frantz Hoffmanns Mindelegat 10.000, Susann Brandt 1.200, Ole Kristiansen 500, Ingeborg Nielsen 500, Lene Mark 500, Jytte Christensen 650, Christcoating A/S 2.000, Kristiane Strætkvern 500, Aage Wichmann 500, Morten Petersen 500, B. & A. Bach Christensen 500, Jette Folsech Hansen 500, Anders Ryan Jensen 1.300, A. Lindhard 775, Børge Damkjær 500, Anni Sydel 500, anonymt under mrk. 25.11. 10.000, Eva Petersen 500, Ejnar Jensen 500, Hanne og Johannes Vilhelm 2.000, Kirsten Andersen 500, Dagny Jydning 500, Gissfeldt Kloster 500, Fru H. Christensen 500, Dannie S. Andersen 1.000, N.N. 2.500, Lanstorp 1.000, Jytte Meyer Madsen 500, Elaine og Philippe Grandjean 2.600, H.R. Frederiksen og Grete Siim Frederiksens Fond 140.000, Ketty Godter 1.244, Iris Mose Larsen 500, Maria Møller 500, Anonym 1.300, Erik Mygind 500, Kurt Johansen 500, Manthorpe 500, Ole B. Lyshe 500, A.M. A/S 680, Gustav Elmira 500, Kaj E. Nielsen 2.000, Lars E. Hansen 600, Den Faglige Fond v. Kbh's Kom. FRHJ Klub 500, John Rafn 500, Petra Andersen 500, Palte Hald 500, Flemming Neumann 500, Kobmand Sven Hansen og Hustru Ina Hansens Fond 10.000, Vilhelm Engmann 500, Bodil Nielsen 500, I. Rudolf 500, Helge Skytte 500, Klaus Bendix 1.300, Ellen Andersen 1.725, Mogens Vestergaard 500, Jens Schack Hansen 500, Lizzie Ruge 500, Karen Eberhardt Henriksen 500, Poul Lakjer 1.300, Vekseler William H. Michaelssens Legat 9.000, P. Franck 500, Jesper Søe 500, Finn S. Jensen 500, Bodil Sparre 500, Lisbet Munk 1.300, R. Kalløse 2.000, Karen Nørgaard A/S 600, Martin Dam Kristensen 500, Anders Bjørk Hansen 500, Jan Buch-Larsen 1.300, H.R. Frederiksen og Grete Siim Frederiksens Fond 25.000, Hans V. Rasmussen 600, Jørn Sørensen 500, B. Nielsen 500, Carl Johan Winther 1.300, Ulrik Dall 1.300, Annette Cowland 500, Eskil Arentoft 1.000, Ole Kornum 1.300, Cold Stores Fond 10.000, Thorkild Sørensen 500, Martin Bro 510, Gregers Larsen 600, Bo Bardtrum 1.300, Henrik le Dous 500, Tim Andersen 500, Sole Hedeinand 500, Tove Rieme 500, Merete Hansen 700, Det Arnstedske Familiefond 4.000, Dea Fog 1.300, Elisabeth Sørensen 600, M. Schoubye 600, Mauritzen La Fontaine Fonden 100.000, Herman Langlouis 500, Simon Spies Fonden 25.000, Hans Jørgen Vestergaard 1.300, Jimmy Stahr 5.500.

POSTBESØRGET BLAD

(1535 Ap. V.) 51161

Adresseringen er udskrevet fra Verdensnaturfondens medlemsregister på edb.

Vedvarende adresseændring bedes meddelt til postvæsenet. (Flytteblanketter fås på posthuset).

Et smukt afrikansk ord-sprog lyder: Jorden har vi ikke arvet fra vore forfædre, vi har lånt den af vore børn.

Og ting man låner, skal man passe på, behandle med omhu og levere tilbage i upåklagelig stand.

Så enkelt er det jo.

Men det er i stadig stigende grad ved at gå op for de fleste herhjemme, at vi ikke har været særlig omhyggelige, at vi ikke har passet særlig godt på denne Jord, at vi har udnyttet den for groft, at vi har mishandlet den, og at vi ikke har forstået at værne om dens mange værdier.

Derfor har den brug for vores hjælp. For vores forståelse. For vores omhu. For vores kærlighed.

Det er jo næsten ubegribeligt, at noget så stort og urokkeligt som en elefant, i virkeligheden er sårbar og nu efter grusomme nedslagtninger i Østafrika, truet.

Eller et næsehorn. Jamen, man gyser jo lidt, når man tænker på den farlige fremtoning. Fantasien sættes i gang, og man ser filmstrimlernes uheldige safari-par klanre sig rædselslagne til en gren i trætoppen, mens torden og raseri jager forbi i næsehornets skikkelse. Jamen, kan sådan en størrelse virkelig være truet og sårbar.

Eller prøv at skubbe til et træ. Ærlig talt, det går ikke med nok så mange kræfter. Der har det stået i 50 år – og det agter det at blive ved med.

Hvis vi altså opfører os ordentligt, og giver både det og dyrene rimelige vækstbetingelser.

Der er ofte store sociale problemer i de egne og lande på Jorden, hvor dyrene udnyttes groft og flokkene langsomt indskrænkes. Og det er svært at bebrejde folk i stor, stor fattigdom, at de søger at sikre sig ekstra indtægter fra naturen uden at erkende,

Naturen har brug for hjælp

– derfor støtter jeg WWF
Verdensnaturfonden

at der i virkeligheden gribes voldsomt ind i en orden. Derfor er det vigtigt at arbejde også med de sociale problemer i områder, hvor man vil sikre og værne om naturen.

Det er herligt på en regnvåd, grå-snusket novemberdag at cykle en tur gennem skoven, det er en varm glæde at se unger plaskes og lege i strandkanten en lun juli-dag eller den første weekend i maj opleve de stolte forældre trille deres lille barn en tur i en zoologisk have og pege og fortælle og forklare om de firbenede jævnaldrende.

Naturen med dyr og planter giver os så mange glæder og stærke oplevelser, så mange synsindtryk, så megen inspiration.

Det er en del af min hverdag og jeg vil knagme ikke af med den!

Så længe jeg må blive ved med at låne den, beholder jeg den.

Birgit Meister

Birgit Meister er journalist, og de fleste danskere kender hende som en dygtig og engageret TV-reporter, oplæser og valg-vært. Birgit Meisters interesse for naturen er livs-lang: Hun holder af at ride og gå ture i skoven, og hun dyrker sine haver – ved København og ved sommerhuset på Fyn. Også gennem sit arbejde har Birgit Meister beskæftiget sig med naturen og især naturens betydning for menneskets levevilkår. Hun har støttet WWF Verdensnaturfondens arbejde gennem mange år.

Foto: Danmarks Radio/TV-radio